

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

FED Depremi, Yavaşlayan Çin Ekonomisi
Taksim Gerilimi ve Mısır Darbesi Altında

Dünya - Türkiye - İnşaat Sektörü

60.yıl

Temmuz
2013

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

Şu anda hem daha kırılmanız hem de dışsal şok daha güçlü. Yine paniklemeden, son gelişmelerin işsizlik artışına ve milli gelir düşüşüne yol açmamasına çalışmalıyız. Bunun yolu ekonomiye duyulan güvenin düşmesini önlemekten geçiyor. Kutuplaşmayı mutlaka asgariye indirmeliyiz, özgürlüklerin önündeki engelleri kaldırmalıyız.

Fatih ÖZATAY

26 Haziran 2013, Dünya Gazetesi

Bir öfke dalgası dünya kentlerini süpürmektedir. Politikacılar dikkatli olunuz. (A wave of anger is sweeping the cities of the world. Politicians beware.)

The Economist, 29 Haziran 2013

ÖZETİN ÖZETİ

Yılın ikinci çeyreğine yavaş tempolu da olsa toparlanmaya işaret eden ılımlı bir hava ile giren piyasalar Mayıs ortalarında ABD Merkez Bankası'nın (FED) izleyen toplantılarda tahvil alımlarının kademeli olarak azaltılması kararını alabileceği sinyali ile sarsılmıştır. Bu tabloya Mayıs sonundan itibaren Taksim Gezi Gerilimi, Haziran ortasında FED Başkanı Bernanke'nin Tahvil alımlarının Eylül 2013'den itibaren azaltılmaya başlanarak 2014'de sona erebileceği açıklaması, Temmuz başında ise Mısır'ın yükselen ateşi eklenmiştir.

Küresel krizin para basılarak atlatılması tercihinin dayalı olarak 2008'den bu yana uygulanan, ABD Merkez Bankası'nın (FED) başını çektiği, Avrupa Merkez Bankası (ECB) ile Japonya Merkez Bankası (BOJ) başta olmak üzere diğer merkez bankalarının da katıldıkları gevşek para politikaları ve yüksek tempolu büyümeyi sürdüreceği gibi görünen Çin küresel ekonomik toparlanmanın devam edeceği beklentilerini güçlendirmiş, varlık fiyatlarını yükseltmiştir. Oluşan sıcak para bolluğu gelişmekte olan ülkelerde giderek artan bir bağımlılık yaratmıştır.

ABD Merkez Bankası (FED) Başkanı Bernanke'nin 2013 Haziran ayı ortasındaki açıklaması gevşek para politikasının sona ereceğinin ilanı olmuş, izleyen haftalarda piyasalar dalgalanmış, borsalarda keskin düşüşler olmuş, hacimli para çıkışları yaşanmış, altın fiyatları gerilemiş, faiz ve dolar zirve yapmış, ulusal paralar kısa sürede büyük değer kaybetmiştir.

FED'in parasal genişleme politikasını frenleme ve 2014'de sona erdirme planının ABD ekonomisinde işsizliğin azalması, büyüme hızının artması ve enflasyonun istikrar kazanması koşullarının birlikte sağlanması halinde mümkün olacağını bilen pek çok analist bu duruma ulaşmanın kolay olamayacağı görüşünü savunmuşlardır. Nitekim FED Başkanı Bernanke de merakla beklenen 10 Temmuz tarihli açıklamasında gevşek para politikasına öngörülebilir gelecekte ihtiyaç duyulduğunu belirtmiş, ABD ekonomisinin halen FED'in uyguladığı düşük faiz politikasına gereksinimi olduğunu altını çizmiştir.

ABD'nin son dönemdeki verileri FED hedeflerinin biraz altında kalmakla birlikte ekonomide canlanmaya işaret etmektedir. Çin'in büyümesi ise kaygı verici bir biçimde yavaşlamıştır.

Piyasalarda Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan çalkantılar FED'in 10 Temmuz tarihli açıklamasının ardından hız kesmiş gibi görünmektedir. Öte yandan bazı analistler bu açıklamanın kısa vadede piyasaları sakinleştirici rol oynayabileceği ancak FED'in orta vadede gevşek para politikasından çıkıştaki kararlılığını sürdüreceği görüşündedirler.

Mevcut durumda aşağı yönlü riskler hem siyaset hem de ekonomi alanlarında varlığını sürdürmektedir. Mısır'daki yönetim karşıtı gösterilerin ardından gelen askeri müdahale sonrasında yönetim değişmiş ancak iç gerilim ve çatışmalar sona ermemiştir.

Küresel krizin açtığı yaraları sarmakta zorlanan ve bazıları yoğun bakımda bulunan Avrupa ülkeleri ile gelişmekte olan ve yüksek cari açık sorunu yaşayan ülkelerdeki tedirginlik daha da fazladır. Bugüne kadar gelişmekte olan ülkelerin borsalarına akmış olan küresel sermayenin risk iştahının gerilemesi ve başta ABD olmak üzere daha güvenli limanlara yönelmesi söz konusu ülkeler için ciddi riskler taşımaktadır.

Türkiye ekonomisi 2012 yılına damgasını vuran ve “sert fren” olarak nitelenen %2.2'lik büyümenin ardından 2013 yılının ilk çeyreğinde %3.0 oranında büyümüştür. Geçen yılın aynı dönemine kıyasla bu yılın ilk çeyreğinde özel tüketim harcamaları %3 artarken özel yatırım harcamaları %9.1 oranında gerilemiştir. Mayıs-Haziran döneminde gelişmekte olan ülkeleri etkisi altına almış olan sermaye çıkışlarından Türkiye de payını almıştır. Yatırımcıların tedirginliği sermaye çıkışlarını artırmış, borsada sert düşüşler yaşanmış, faizler ve kur fırlamıştır.

2013'ün ilk çeyreğinde inşaat sektöründeki üretim artışı %5.9 olmuştur.

Küresel ekonomideki ve özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki riskler devam etmektedir. Suriye ve Mısır'daki çalkantılar hem siyasi hem de ekonomik ve ticari riskler barındırmaktadır. Dünya Bankası Haziran'da, IMF ise Temmuz'da yayınlamış oldukları raporlarda büyüme öngörülerinde küresel, bölgesel ve yerel ölçeklerde olmak üzere aşağı yönde revizyonlar yapmışlardır.

Mevcut durumda Türkiye'nin en önemli sorunu büyümenin iç ve dış dinamiklerinin sert bir şekilde bozulmuş olmasıdır. Bunlar arasında; sağlanan teşviklere ve düşük faize rağmen özel sektör yatırımlarında ciddi bir azalma olması, tüketici güven endeksinin gerilemesi, ihracatın yavaşlaması, artarak devam edebilecek olan sermaye çıkışları, Doların ateşinin yükselmesi paralelinde 350 milyar ABD Dolarlık dış borcun TL karşılığının büyümesi, reel sektörün döviz açığının son 11 yılda 22 kat artarak 152 milyar ABD Dolarına yükselmesi, enflasyonun artma eğilimine girmesi ve yüksek oranlı cari açık başta gelmektedir.

DÜNYA: Büyüme beklentileri aşağı çekiliyor

Küresel kriz sonrasında ABD Merkez Bankasının (FED) ekonomiyi hızlandırmak, işsizliği azaltmak ve konut piyasasını canlandırmak için başlattığı parasal genişleme politikası ABD kaynaklı sermayenin gelişmekte olan ülke piyasalarına akması ile sonuçlanmış, Mayıs ortalarında FED'in Eylül ayından itibaren bu politikaya son verecek adımları atmaya başlayacağı yönündeki açıklaması ise piyasalarda gerçek bir şok etkisi yaratmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde tahvil piyasaları sarsılmış, yüksek oranlı sıcak para çıkışları başlamış ve Dolar kurunda sert yükselişler yaşanmıştır. 22 Mayıs-21 Haziran 2013 arasındaki bir aylık sürede ABD Doları karşısında Brezilya Reali %9.41, Meksika Pesosu %7.05, Hindistan Rupisi %6.50, Malezya Ringgiti %6.03, Güney Afrika Randı %5.67 değer kaybıyla ilk beş sırada yer almışlardır. Altıncı sırada ise %5.66 değer kaybı ile Türk Lirası gelmiştir.

Haziran'da yayınladığı “Küresel Ekonomik Beklentiler” (Global Economic Prospects) raporunda Dünya Bankası küresel ekonominin bu yıl %2.2, gelecek yıl %3, 2015'te ise %3.3 büyüyeceği öngörüsünde bulunmuştur. Bankaya göre bu yıl Doğu Asya ve Pasifik Bölgesi'nde büyüme %7.3, Avrupa ve Orta Asya'da %2.3, Latin Amerika'da %3.3, Orta Asya ve Kuzey Afrika'da %2.5, Güney Asya'da %5.2, Sahra Altı Afrika'da ise %4.9 olacaktır.

Nisan ayındaki “Dünya Ekonomik Görünüm Raporu”nda ortalama büyüme hızının gelişmekte olan ülkelerde %5.5, ABD ve Avustralya gibi gelişmiş ekonomilerde %2.0 olacağı, Avro Bölgesi ülkelerinin yerinde sayacağı, küresel ekonomideki büyümenin ise %3.3 olacağı tahminlerini açıklamış olan IMF 09 Temmuz tarihli “Dünya Ekonomik Görünümü” güncellemesinde büyüme tahminlerini aşağı yönde revize etmiştir. Dünyanın önde gelen ekonomik bölgelerinde durumun kötüleşeceği, eski risklerin devam ettiği ve yeni risklerin ortaya çıktığı uyarısında bulunan IMF'ye göre dünya ekonomisinde büyüme oranı %0.2'lik düşüş ile bu yıl %3.1, önümüzdeki yıl ise %3.8 olacaktır. Riskler arasında, kalkınmanın eşliğindeki ülkelerde ekonomik büyümenin yavaşlaması yer almakta, sanayi ülkelerinde ekonomik büyümeyi teşvik için ek adımlar atılmasına ihtiyaç bulunmakta, gevşek para politikalarının şimdilik devam ettirilmesi önerilmekte, FED'in açıkladığı, belli koşullar altında ucuz para politikasından vazgeçmek gibi adımlar konusunda da mümkün olduğunca açık bir iletişim içinde bulunulması ve piyasalarda türbülanslara meydan verilmemesi tavsiye edilmektedir.

10 Temmuz'da FED Başkanı Bernanke tarafından yapılmış olan FED'in gevşek para politikasını görünen gelecekte devam ettireceği açıklaması IMF'nin bir gün önce yaptığı tavsiyeyi destekleyici yönde olmuş ve piyasaları bir miktar sakinleştirmiştir.

ABD: Piyasaların geleceğini belirleyen aktör olmaya devam ediyor

ABD'nin birinci çeyrek büyümesinin %2.4 olan beklentinin gerisinde kalarak %1.8 olarak gerçekleşmesi; büyüme, işsizlik azalması ve enflasyonda istikrar hedeflerinin gerçekleşmesinin kısa vadede pek kolay olmayacağı ve FED'in ayağını gazdan çekme kararını uygulamaya koymasının zaman alacağı yönündeki umutları yeşertmiştir. Öte yandan son haftalarda açıklanan ISM (Institute for Supply Management) ve istihdam verileri bu konuda ihtiyatlı olunmasının sinyalini vermiştir.

ABD'de kısa vadede hızlanarak devam etmesi beklenen büyüme mevcut durumda istikrarlı bir görünüm içerisindedir. ISM İmalat Endeksi Haziran ayında 50.9'a yükselerek beklentilerin üzerinde gerçekleşmiştir. Mayıs ayı için açıklanan konut verileri sektördeki toparlanmanın devam ettiğine işaret etmiş, Haziran ayı verileri ise ABD inşaat sektörünün %0.5 büyüdüğünü göstermiş, tarım dışı istihdam verileri beklentilerin üzerinde gerçekleşmiştir. Haziran ayı için ek istihdam beklentisinin 165 bin kişi olmasına karşın gerçekleşme 195 bin kişilik ek istihdam olmuştur. İşsizlik oranı ise Haziran ayında Mayıs'a göre değişmemiş ve %7.5 olan beklentinin biraz gerisine düşerek %7.6'da kalmıştır. Tarım dışı istihdam verisinin ardından ABD'nin 10 yıllık tahvil faizi %2.67 ile son 2 yılın, dolar endeksi 84.53'le son 3 yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu verilerin açıklanmasının ardından piyasalar dalgalanmış, Avrupa borsalarında sert düşüşler yaşanmış, en sert ikinci düşüş ise İstanbul borsasında kaydedilmiştir.

IMF 09 Temmuz tarihli Küresel Görünüm Güncellemesinde ABD için Nisan ayında belirlediği 2013 ve 2014 yılı büyüme öngörülerini %0.2 aşağıya çekerek sırasıyla %1.7 ve %2.7'ye indirmiştir.

FED'in 10 Temmuz tarihli açıklaması da büyüme, işsizlik ve enflasyon başta olmak üzere ABD'deki ekonomik verilerin hedeflenen düzeye ulaşmasının biraz daha zaman alabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

ÇİN: Yavaşlaması kaygı veriyor

Dünyada büyümenin motoru olarak görülen Çin'de 2012'de yaşanan ekonomik yavaşlamanın toparlanması beklenenden daha cılız seyretmektedir.

Dünya Bankası Çin'in 2013 yılı büyüme tahminini %8.4'den %7.7'ye, IMF ise -0.3 puanlık bir revizyonla %7.8'e indirmiştir. HSBC de Çin'de 2013 ve 2014 yıllarında %7.4 oranında büyüme kaydedileceği

öngörüsünde bulunmuştur. Çin'in bu revizyonların ardından açıklanan ikinci çeyrek büyüme rakamları beklentilerle uyumlu bir gerçekleşmeyi ortaya koymuştur.

Çin'de ekonomi yönetimi, ekonominin bundan sonra büyümesinde nicelikten çok niteliğe öncelik vereceğinin sinyallerini vermiştir. Bu bağlamda yapılacak reformların talep tarafındaki ticareti artıracak önlemler yerine daha çok arz tarafına odaklanması beklenmektedir. Söz konusu yaklaşım büyümeyi orta vadede hızlandıracak ve ekonomiyi güçlendirecek temelleri atacak olmakla birlikte kısa vadede daha düşük oranlı büyüme anlamına gelmektedir. Nitekim Haziran ve Temmuz aylarındaki veriler ekonominin yavaşladığına işaret etmiştir.

2013'ün ilk çeyreğinde %7.7 büyümüş olan Çin ekonomisi yılın ikinci çeyreğinde az da olsa hız keserek %7.5 büyümüştür. Yılın ilk yarısı itibariyle gerçekleşen büyüme oranı ise %7.6 olmuştur. Haziran ayında sanayi üretimi bir önceki yıla göre %78.9, perakende satışlar ise %13.3 artmıştır. Çin'de hükümet destekli Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI¹) bir önceki ay 50.8 seviyesindeyken Haziran'da 50.1'e gerilemiştir. Temmuz ayında ise ön PMI imalat endeksi 47.7 ile 11 ayın dip noktasına inmiştir. İhracat ise Haziran ayında geçen yılın aynı ayına göre %3.1, ithalat da %0.7 gerilemiştir. İki veri de beklentilerin çok altında kalmıştır.

Bazı analistlere göre Çin'de yakın geleceğe yönelik en önemli risklerden biri ABD'deki "subprime mortgage krizi" benzeri bir kriz yaşanması olasılığıdır. Bunun en önemli nedeni ise hızla büyümekte olan gölge bankacılık sistemidir. J.P. Morgan Chase'in tahminine göre Çin'deki gölge bankaların işlem hacmi 2012 sonu itibariyle 36 trilyon Yuan'a ulaşmış (yaklaşık 5.8 trilyon ABD Doları) olup bu rakam Çin'in GSYH'sının %70'ine yakın bir miktardır. Üstelik bu miktarın reel kesime yönelen bölümünün çok düşük olduğu vurgulanmaktadır. Son dönemlerde Çin yetkilileri gölge bankacılığı da kapsayacak bazı düzenlemeler yaptılarsa da bunların yeterli olmayacağı görüşü oldukça yaygındır.

AVRUPA: Durgunluktan çıkış beklenenden uzun süreceğe benziyor

Avro Bölgesi'ndeki daralma sürmekte, 2013'ün bir geçiş dönemi olması beklenmekte, krizdeki ülkelerde yaşanan küçülmenin hız kesmekle birlikte devam ettiği gözlenmekte, büyümenin kısa dönemde cılız bir seyir izleyeceği tahmin edilmektedir.

IMF'nin 09 Temmuz tarihli Küresel Görünüm Raporunda, Avro Bölgesi'nde 2013 yılı için GSYH'da daha önce tahmin edilen %0.4'lük düşüş revize edilerek %0.6 düzeyine çekilmiş, ekonomik büyümenin 2014'te de %0.9 ile zayıf kalacağı öngörülmüştür. Avro bölgesindeki resesyona beklenenden uzun sürmesinin nedenlerinden biri Almanya'daki büyümenin tahminlerden daha zayıf gerçekleşmesi olmuş, Almanya için daha önce açıklanmış olan büyüme öngörülerini yarı yarıya düşürülerek %0.3'e indirilmiştir.

Avro bölgesinin en büyük ekonomisi olan Almanya'da Haziran ayında 48.7 olması beklenen, Mayıs ayında da aynı değerde olan PMI sınırlı bir düşüşle 48.6'ya gerilemiştir. Avro bölgesinin sorunlu ülkelerinden İspanya ve İtalya'da ise PMI verileri toparlanmaya işaret etmiştir. İspanya'da Mayıs ayında 48.1 olan imalat sanayi PMI rakamı Haziran ayında 50'ye yükselmiş, İtalya'da ise 49.1 ile hem beklenti olan 47.8'in hem de Mayıs ayı PMI rakamı olan 47.3'ün üzerine çıkmıştır.

Ülkeler itibariyle görülen farklılaşmalara karşın, Avro bölgesi genelinde imalat sektörü istikrara doğru bir adım daha yaklaşmış görünmektedir. Mayıs ayında 48.3 olarak gerçekleşen PMI değeri son 16 aylık süredeki en yüksek değer olmak üzere Haziran'da 48.8'e yükselmiştir. Ancak hala piyasanın genişleme ya

1) PMI (Purchasing Managers Index - Satınalma Yöneticileri Endeksi) özel sektör şirketlerindeki satın alma yöneticilerinin mal ve hizmet satın alma eğilimlerini gösteren ve aylık olarak açıklanan bir göstergedir. İmalat sanayi üretim seviyelerindeki aktiviteyi gösteren PMI, 50'nin üzerinde olması halinde genişlemeye, altında kalması halinde daralmaya işaret etmektedir.

da daralma içerisinde olduğunu gösteren 50 eşliğinin altındadır.

İngiltere'de Mayıs ayında 51.3 olan ve Haziranda 51.4 olması beklenen PMI 52.5'e yükselerek beklentiyi aşmıştır. Fransa'da Mayıs ayında 48.3 olan imalat sanayi PMI değeri Haziran ayında 48.3 olan beklentiyi aşarak 48.4 olarak gerçekleşmiştir.

Avro grubunun üçüncü büyük ekonomisine sahip İtalya'da 2011'in ortalarından bu yana durgunluk hakimdir. İşsizlik ve borçlanma oranlarındaki önlenemeyen yükselişle birlikte ekonomik açıdan sıkıntılı günler devam etmektedir. Daha önce 2013'te İtalya'nın gayri safi milli hasılasının %1.8 oranında azalacağı öngörüsünde bulunmuş olan Fitch, Temmuz'un ilk yarısında İtalya'nın kredi notunu BBB+'ya düşürmüştür.

Avro Bölgesi'nde Mayıs'ta %1.4 olan enflasyon oranı Haziran ayında %1.6'ya yükselmiştir. Bölgenin en önemli sorunlardan biri yüksek düzeydeki işsizliktir. AB İstatistik Kurumu Eurostat'ın verilerine göre bölgedeki işsizlik, Mayıs ayında %12.1 ile yeniden tarihi zirvesine çıkmıştır. İspanya ve Yunanistan'da %27'ye ulaşan işsizlik oranı Portekiz'de %18, Hırvatistan'da %17 ve Güney Kıbrıs Rum kesiminde %16, İtalya'da %12.2, Polonya'da %10.7, Fransa'da %10.4, İngiltere'de %7.7 ve Almanya'da ise %5.3'dür. Mayıs itibarıyla 19.2 milyonu Avro Bölgesi'nde olmak üzere AB genelinde 26.4 milyon işsiz bulunmaktadır. Son 12 ayda işsizler ordusuna eklenenlerin sayısı 1 milyon 324 bin kişiye ulaşmıştır.

Haziran ayı sonunda Brüksel'de düzenlenen zirvede bir araya gelen Avrupa Birliği liderlerinin başlıca gündem maddesini ekonomik kriz ve rekor seviyeye çıkan işsizlik oluşturmuş, "Avro Bölgesi Bankacılık Birliği"nin kurulması konusunda ilke olarak mutabakat sağlanmıştır. Bu konuda pratiğe ilişkin görüş farklılıkları ise devam etmektedir.

AB Konseyi Başkanı Herman Van Rompuy, AB zirvesindeki konuşmasında genç işsizlik oranlarının artışına dikkat çekmiş, işsizliğin bu yılın sonuna kadar %12.5'e çıkmasının öngörüldüğünü ifade etmiştir. AB ülkelerinde genç nüfusun işsizlik oranında başı çeken ülkeler %63 ile Yunanistan ve %56 ile İspanya olurken, İtalya %41'le 5. sırada yer almıştır.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER: Kırılganlık artıyor

Çeşitli uluslararası kuruluşlar ile ekonomistlerin ortak görüşü küresel krizin ardından küresel para piyasalarına saçılan likiditenin gelişmekte olan ekonomilerin kırılganlığını arttırdığıdır. Dahası, söz konusu ülkeler spekülasyon kredileri kullanımları nedeniyle döviz kurunun aşırı ucuzlaması, bunun çarpık kaynak tahsislerine yol açması, ithalata bağımlılık, aşırı borçlanma ve yüksek işsizlik ile sonuçlanan sanayisizleşme gibi sorunlarla da karşı karşıya gelmişlerdir.

Dünyanın en büyük 2 ekonomisi olan ABD ile Çin'in gidişatı, kaderi büyük ölçüde ABD kaynaklı sıcak para girişine ve Çin'in büyümesine bağlı olan gelişmekte olan ülkeler için çok önemli hale gelmiştir. Mevcut durumda bu iki ekonomide meydana gelen değişimlerin gelişmekte olan ekonomileri derinden etkileme ve kısa vadedeki büyüme oranlarını aşağıya çekme riski artmıştır. Haziran ve Temmuz aylarında çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından dünya ekonomisinin 2013 ve 2014 büyüme tahminlerinde yapılmış olan aşağı yönlü revizyonlar ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelere kaynaklanmıştır.

Gelişmekte olan ülkelere ilgili olarak Dünya Bankası'nın Haziran 2013 tarihli "Global Economic Prospects" raporunda yer almış olan teşhis ve beklentilerden bazıları şöyledir:

- Brezilya, Hindistan, Rusya Federasyonu, Türkiye ve Güney Afrika'da büyüme oranlarının tümü, görece rahat politika duruşlarına ve bazılarındaki aşırı ısınma belirtilerine karşın kriz öncesindeki oranların oldukça altındadır.

- Gelişmekte olan ülkeler için beklentiler yerel ekonomik politika koşullarını yansıtır şekilde ülkelere göre geniş ölçüde farklılaşmaktadır: Brezilya, Hindistan ve Türkiye'de 2012 çıktı açığı (output gap) ya artı ya da sifıra yakındır. Bu kısa vadede büyüme için sınırlı alan bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu ülkelerin büyük bölümünde 2012'deki büyüme potansiyel büyümeden daha yavaş gerçekleşmiştir.
- Rusya'daki durgun ihracat artışı ve Türkiye'nin ihracat artışındaki hızlı azalış Avrupa ve Orta Asya genel ihracatında ağırlığını göstermiştir. Bundan dolayı 2013 ilk çeyrekte bölgedeki genel ihracat artışı sadece %1.8 olmuştur. Bu oran gelişmekte olan ülkelerdeki genel büyüme olan %15.4'ün oldukça altındadır.
- Gelişmekte olan ülke risk primlerinde son beş yılda görülen düşüş, yüksek gelirli ülke borçlarındaki risk artışından kaynaklanmıştır. Bu risklerin azalmış olmasına bağlı olarak yatırımcıların portföylerini yeniden yüksek gelirli ülkelere kaydırmaları, bunun da gelişmekte olan ülke getiri ve "spread"lerinde artışa neden olması ve yüksek gelirli ülkelerde borsa performansının artmasıyla sonuçlanması olasılığı mevcuttur. Söz konusu gelişmeler bazı yatırımcılarda Brezilya, Endonezya, Laos, Filipinler, Tayland ve Türkiye gibi bazı gelişmekte olan ülkelerdeki varlık fiyatı enflasyonuna ilişkin endişeyi de yansıtabilecektir.
- Küresel ve gelişmekte olan ülkelerdeki para politikaları giderek artan şekilde enflasyon hedeflemesini kapsamaktadır. Büyük ülkelerin çoğunluğu için enflasyon hedeflere uygun gerçekleşmiştir. Endonezya, Brezilya, Rusya, Türkiye ve Güney Afrika dâhil bazı büyük orta gelirli ülkeler bunun istisnalarını oluşturmuşlardır. Bu ülkelerde ana enflasyon, arz kısıtlılığına bağlı olarak yineleyen fiyat baskıları nedeniyle hedefleri aşma eğilimine girmiştir.
- Yıldan yıla enflasyon, sınırlı atıl kapasiteyi yansıtarak özellikle Türkiye ve Rusya'da yüksek kalmıştır. Görünüm ve riskler: Brezilya, Hindistan, Rusya, Türkiye, Güney Afrika gibi bazı ekonomilerde, özellikle talebi teşvik eden politikalar bulunması durumunda arz darboğazlarıyla fiyat baskılarının ısrarcı olması mümkündür.
- Uluslararası borç piyasalarına erişimin iyileşmesi büyük dış finansman gereksinimi (cari işlem açığı ve borç amortismanı) bulunan ülkeler için özellikle önemlidir. Bu yıl söz konusu finansman ihtiyacı (GSYH'nın %42.6'sı olan) Ukrayna, Bulgaristan (GSYH'nın %39.5'i), Türkiye (GSYH'nın %30.8'i) ve Romanya (GSYH'nın %27.1'i) için geçerlidir.
- Avrupa ve Orta Asya bölgesindeki birçok ülke büyük portföy yatırım akışı (yerel borsa yerel para birimi cinsinden borç senetlerine yabancı yatırım) almıştır. Bu yılın ilk üç ayında, yerel tahvil piyasalarına yönelen sermaye akışları, para birimleri üzerinde yukarı yönlü baskı yaparak Türkiye'de (7.3 milyar ABD Doları), Romanya'da (4.7 milyar ABD Doları) ve Sırbistan'da (1.9 milyar ABD Doları) olmak üzere özellikle güçlü olmuştur. Söz konusu sermaye akışları geçici olmaya eğilimliken dalgalanmaları yönetmek oldukça zor olabilecek ve ülkelerin cari işlem açıklarını finanse etmek için onlara bel bağlaması kırılabilirlik kaynağı oluşturabilecektir.
- Gelişmekte olan ülkelere büyümenin bu yıl %5.1 düzeyinde gerçekleşmesi, gelecek iki yılda ise %5.6 ve %5.7'ye yükselmesi beklenmektedir. Brezilya, Hindistan, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye'de arz darboğazı nedeniyle hız kesmiş olan büyümenin kriz öncesi düzeylere ulaşması arz tarafındaki reformlar tamamlanmadıkça pek mümkün görülmemektedir.

TÜRKİYE: Büyüme dinamikleri zayıflıyor

Bu yılın ilk çeyreğinde gerçekleşen %3'lük büyüme, 2012 yılını %2.2, yılın son çeyreğini ise %1.4 büyüme ile tamamlayan Türkiye ekonomisi için hayal edilen güçte olmasa da "sert fren" in ardından gelen bir normalleşme sinyali olarak algılanmıştır.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından açıklanan verilerle, üretim yöntemiyle hesaplanan GSYH 2013 yılı 1. Çeyreği için 2012'nin aynı dönemine göre cari fiyatlarla %9.5 artarak 357 854 milyar TL, sabit fiyatlarla ise %3 artarak 28 075 milyar TL olmuştur.

Sektörler	2012/1		2013/1	
	GSYH içinde payı (%)	Büyüme Oranı (%)	GSYH içinde payı (%)	Büyüme Oranı (%)
Tarım, avcılık ve ormancılık	4.3	5.2	4.3	3.6
Balıkçılık	0.2	3.8	0.2	3.9
Madencilik ve Taşocakçılığı	0.6	-0.6	0.6	-4.5
İmalat Sanayi	26.1	2.9	26.0	2.8
Elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtımı	1.9	8.4	1.8	-3.0
İnşaat	5.8	2.4	5.9	5.9
Toptan ve perakende ticaret	13.4	0.9	13.4	2.9
Oteller ve Lokantalar	1.4	2.3	1.5	13.7
Ulaştırma, depolama ve haberleşme	15.4	5.3	15.2	1.5
Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	12.1	4.5	12.5	6.5
Konut sahipliği	4.8	1.7	4.7	1.0
Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri	4.8	7.1	4.9	5.7
Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik	3.1	2.8	3.1	5.2
Eğitim	2.2	4.5	2.3	4.6
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	1.4	5.9	1.4	3.6
Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri	1.6	1.1	1.6	1.2
Ev içi personel çalıştıran hane halkları	0.2	6.3	0.2	4.8
Sektörler toplamı	99.4	3.5	99.8	3.4
Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri	8.2	4.7	8.5	6.4
Vergi-Sübvansiyon	8.8	2.5	8.7	1.5
GSYH (Alıcı fiyatlarıyla)	100.0	3.3	100.0	3.0

Yılın ilk çeyreğinde gerçekleşen %3'lük büyümeye en büyük katkısı düşük tempolu bir artış göstermiş olmakla birlikte özel tüketim harcamaları yapmıştır. Özel tüketim harcamalarının büyümeye katkısı 2.08 puan, bu dönemde %7.2 artış göstermiş olan kamu tüketiminin katkısı ise 0.71 puan olmuştur. Kamu yatırımlarının büyümeye katkısı 2.2 puan olarak gerçekleşmiş, özel sektörün yatırım harcamalarında meydana gelen %9.1'lik azalma ise büyümeyi aşağı yönde etkilemiştir. Yılın ilk çeyreğinde mal ve hizmet ihracatı %3.4, ithalat ise %3.2 artmıştır. Böylelikle net dış ticaretin büyüme oranına katkısı "0" olmuştur.

2012 ve 2013 yıllarının 1. çeyrekleri çeşitli sektörlerin büyüme performansları itibariyle karşılaştırıldığında en yüksek performans artışının sırasıyla oteller ve lokantalar, toptan ve perakende ticaret ve inşaat sektörlerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu süreçte oteller ve lokantalar sektörünün 2012'in ilk çeyreğinde %2.3 olan büyümesi 2013'ün ilk çeyreğinde %13.7'ye yükselmiş, aynı dönemlerde toptan ve perakende ticaretin büyümesi %0.9'dan %2.9'a, inşaat sektörünün büyümesi ise %2.4'ten %5.9'a yükselmiştir.

2013'ün ilk 3 aylık döneminde enerji sektöründe pozitiften negatife dönüşen sert düşüş, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe artarak devam eden küçülme, tarımda ise yavaşlama kaydedilmiştir.

Enerji sektörünün 2012'nin ilk çeyreğinde %8.4 olan büyümesi 2013'ün ilk çeyreğinde yerini %3 oranında küçülmeye bırakmıştır. Madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ise geçen yılın aynı döneminde %0.6 olan küçülmenin ardından bu yıl %4.5 ile keskin bir küçülme yaşanmıştır. Tarım sektörünün 2012'nin ilk çeyreğinde %5.2 olan büyümesi ise %3.6'ya gerilemiştir. Ulaştırma, depolama, haberleşme sektörünün büyüme temposunda %5.3'ten %1.3'e gerileyen bir hız kaybı görülürken, imalat sanayi %2.9'dan %2.8'e gerileyen bir büyüme oranı ile yatay seyir izlemiştir.

Sanayi sektörünün geçen yılın Mayıs ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %6 olan üretim artışı Mayıs 2013'de %2'de kalmıştır. Takvim etkisinden arındırılmış endekse göre hesaplanan ve geçen yılın Mayıs

ayında %5.7 olan artış ise bu yılın Mayıs ayında (%2.9 olan beklentinin gerisinde kalarak) %1 olmuştur. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış endeks verilerine göre; geçen yılın Mayıs ayında bir önceki aya kıyasla %1.9 artış olmasına karşın bu yılın Mayıs ayında bir önceki ay olan Nisan'a kıyasla %0.6 gerileme kaydedilmiştir.

Mayıs'ta geçen yılın aynı ayına göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %6 düşüş göstermiş, imalat sanayi sektörü endeksi %1.4, elektrik gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %1.6 artış kaydetmiştir.

Yukarıdaki veriler ekonomideki toparlanmanın beklenenden daha yavaş seyrettiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen Tüketici Eğilim Anketi sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi 2013 Haziran ayında bir önceki aya göre %1.6 oranında azalmış, Mayıs ayında 77.5 olan endeks Haziran ayında 76.2'ye gerilemiştir.

Yıllık bazda %8.3 olarak gerçekleşen Haziran ayı enflasyon verisi beklentinin üzerinde çıkmış ve satış baskısı altındaki küresel piyasaların yarattığı olumsuz tabloya eklenmiştir. Borsadaki düşüşler, borsanın %40'ını oluşturan ve hisseleri yabancılar tarafından tercih edilen bankaları olumsuz etkilemektedir. Borsa Endeksi (BİST-100 endeksi) ile Banka Endeksi paralel bir seyir izlemekte, biri nereye giderse diğeri de o yönde ilerlemektedir. Borsadan Haziran ayında 17 milyar ABD Doları tutarında sıcak para çıktığı ve yabancıların Türkiye portföyünde önemli bir erime olduğu dikkate alındığında mevcut durumda borsanın banka, bankaların ise borsa sorunu yaşadıkları görülmektedir.

22 Mayıs-01 Temmuz arasındaki yaklaşık 5 haftalık sürede dünya borsalarının ortalama kaybı %7, gelişmekte olan piyasaların kaybı ise %12 olmuştur. Avrupa'daki bankalar %14 değer yitirmiş durumdadır. Buna karşın İstanbul Borsası %18, Türkiye'deki bankalar ise %26 değer kaybetmiştir. Piyasalara darbeyi vuran bir numaralı etken ise faizlerin yükselişe geçmesi olmuştur.

Bir diğer önemli sorun ABD Doları/TL kurundaki hızlı yükselişin dış borç ödemelerine getirdiği ilave yüklerdir. Mevcut veriler Türkiye'nin serbest kur rejimine geçtiği 2001'den bu yana Doların TL karşısındaki en büyük 6. dalgasının yaşandığını ortaya koymuştur. Son veriler reel sektörün net döviz açığının 2002 yılından bu yana geçen 11 yıllık sürede 22 kat artmış ve 152 milyar ABD Dolarına ulaşmış olduğunu göstermektedir.

T.C. Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı 08 Temmuz 2013 tarihinde yaptığı yazılı açıklamada; güçlü bir ek parasal sıkılaştırma uygulamasına başlanacağını; ek parasal sıkılaştırmanın güçlü, etkili ve geçici olmasının esas olacağını ve uygulamanın süresinin döviz piyasasındaki gelişmelere bağlı olarak belirleneceğini vurgulamıştır. 23 Temmuz tarihli Para Politikası Kurulu toplantısında ise faiz koridorunun alt bandı sabit tutulurken üst bandı %6.5'den % 7.25'e yükseltilmiştir.

DIŞ TİCARET: İhracatın büyümeye katkısı cılız seyrediyor

2013 yılı Mayıs ayında, 2012 yılının aynı ayına göre ihracat %1,4, ithalat %6.7, dış ticaret açığı %14.8 artmıştır. Yılın ilk çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %5'e yakın artan ihracatın Nisan ve Mayıs aylarının toplamındaki artışı ise geçen yılın aynı aylarına kıyasla %0.2 olmuştur. Yılın ilk üç aylık dönemde %5.1 artmış olan ithalatta Nisan ve Mayıs aylarında kaydedilen toplam artış %12.2 olmuştur.

İlk beş aylık dönem itibarıyla kıyaslanacak olursa geçen yılın aynı dönemine göre ithalat artışı %8.1, ihracat artışı ise %2.9 olarak gerçekleşmiştir.

Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2013 yılı Mayıs ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %1.2, ithalat ise %6.9 artmıştır. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2013 Mayıs ayında bir önceki aya göre ihracat %4.2 artmış, ithalat %4.5 azalmıştır.

İthalatın hem aylık hem de beş aylık dönem bazında ihracattan daha yüksek bir tempo ile artmasına bağlı olarak dış ticaret açığı Mayıs ayında %14.8, ilk beş ayda ise %16.9 oranında artmış durumdadır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı 2012 Mayıs ayında %60.4 iken, 2013 Mayıs ayında %57.4'e gerilemiştir. Dış ticaret açığı %14.8 artarak 8.6 milyar ABD Dolarından 9.9 milyar ABD Dolarına çıkmıştır.

Cari açık ise 2013 Mayıs ayında 7.5 milyar ABD Doları düzeyine yükselmiş, Ocak-Mayıs 2013 döneminde 31.9 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Mayıs dönemi cari işlemler açığı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 5.85 milyar ABD Doları artarak 31.9 milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

Cari işlemler açığının artmasında, ilk beş aylık dış ticaret açığının 4.95 milyar ABD Doları artarak 33.81 milyar ABD Dolarına yükselmesinin yanı sıra, gelir dengesi kalemi altında kâr transferlerini içeren doğrudan yatırım/gider kaleminde Mayıs ayında gerçekleşen 1.55 milyar ABD Doları düzeyindeki çıkış etkili olmuştur.

Yukarıda özetlenen dış ticaret verilerinin ortaya koyduğu bazı önemli gerçekler: İhracat artışının durduğu, ithalatın ve dış ticaret açığının arttığı, ihracatın dış ticaret açığını azaltma kabiliyetinin kalmadığı, dış ticaret açığındaki artışların devam etmesi olasılığının yüksek olduğu ve 2013 yılında ihracatın büyümeye katkısının cılız olacağıdır.

İthalat verilerine daha yakından bakıldığında ise, yılın ilk beş aylık döneminde tüketim malı ithalatının %14.1 oranında arttığı, yatırım ve ara malları ithalatındaki artışın ise %6.7'de kaldığı görülmektedir. 2012 ve 2013 yılları Mayıs ayı bazında kıyaslandığında ise söz konusu veriler sırasıyla %12.1 ve %2.8'dir. Bu ise Mayıs ayında üretimde ve yatırımlarda da dikkat çekici bir yavaşlama yaşandığına işaret etmektedir.

İSTİHDAM: Genç işsizlik oranı artıyor

2013 yılı Nisan döneminde Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 216 bin kişi artarak 2 milyon 641 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 0.3 puanlık artış ile %9.3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı 0.4 puanlık artış ile %11.5, 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı ise 0.8 puanlık artış ile %17.5 olmuştur.

İstihdam edilenlerin sayısı 2013 yılı Nisan döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 61 bin kişi artarak 25 milyon 691 bin kişiye yükselmiştir. Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 47 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 1 milyon 14 bin kişi artmıştır.

İstihdam edilenlerin %23.6'sı tarım, %19.6'sı sanayi, %7'si inşaat, %49.9'u ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında inşaat sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0.4 puan, hizmetler sektörünün payı 0.4 puan, sanayi sektörünün payı 0.1 puan artarken, tarım sektörünün payı 0.8 puan azalmıştır.

Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, 2013 yılı Nisan döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 1.5 puan artarak %51.1 olmuştur. Aynı dönemler için yapılan kıyaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 1 puanlık artışla %71.6, kadınlarda ise 2 puanlık artışla %31.2 olarak gerçekleşmiştir.

Nisan 2013 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1.2 puan azalarak %37.6 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam edilenlerin sayısında 2013 yılı Nisan döneminde, bir önceki döneme göre 131 bin kişilik, işsiz sayısında ise 27 bin kişilik artış meydana gelmiştir. Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre 0.2 puanlık artış ile %51.3, istihdam oranı 0.2 puanlık artış ile %46.5 seviyesinde gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı ise herhangi bir değişim göstermeyerek %9.4 olmuştur.

ENFLASYON: Beklentileri aşacağı kesin, büyük sapma olasılığı var

TÜİK tarafından açıklanan 2013 Haziran ayı enflasyon rakamları yıllık enflasyonu %8.30'a yükseltmiş, %5.3 olan yıllık hedefe altı ayda yaklaşıldığına işaret etmiştir.

Dünya Bankası'na göre Türkiye'de yılın son döneminde güçlü iç talep ve arz yönlü kapasite kısıtlılığından dolayı enflasyonist baskı oluşması ihtimali vardır. Küresel emtia fiyatlarından kaynaklı önemli bir katkının yokluğunda (Türkiye bir enerji ithalatçısı) ya da yerel gıda fiyatları geçen yılki gibi olursa enflasyonun Merkez Bankası'nın koyduğu yaklaşık %5 hedefinin ilerisine geçmesi beklenmektedir.

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in geçtiğimiz haftalarda yapmış olduğu “*Türk Lirası'ndaki zayıflık sürerse, manşet enflasyona bazı etkileri olacaktır. Enflasyon yükselebilir.*” açıklaması Dünya Bankası'nın beklentisini destekleyici niteliktedir.

2013 Haziran ayında Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) aylık %0.76, Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) %1.46 oranında artmıştır. Haziran ayı itibarıyla yıllık enflasyon ise TÜFE'de %8.30, ÜFE'de %5.23 olmuştur.

Haziran'da TÜFE'de bir önceki aya göre %0.76, geçen yılın Aralık ayına göre %4, geçen yılın aynı ayına göre %8.30 ve on iki aylık ortalamalara göre %7.47 artış gerçekleşmiştir.

Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) ise 2013 yılı Haziran ayında bir önceki aya göre %1.46, geçen yılın Aralık ayına göre %2.46, geçen yılın aynı ayına göre %5.23 ve on iki aylık ortalamalara göre %3.18 artış göstermiştir.

TÜKETİCİ EĞİLİMLERİ: Tasarruf ihtimali artıyor

TÜİK tarafından 27 Haziran'da yayınlanmış olan veriler gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimalinin %4.6 arttığını ortaya koymuştur. Mayıs ayında 25.3 olan endeks, Haziran ayında 26.4 değerine yükselmiş, tüketicilerin gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimallerinin bir önceki aya göre arttığını göstermiştir.

Öte yandan Mayıs ayında 104.7 olan genel ekonomik durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %2.6 oranında azalarak, Haziran ayında 102 değerine düşmüştür. Bu düşüş, gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin sayısının bir önceki aya göre azaldığını göstermiştir.

Hanenin gelecek 12 aylık döneme ilişkin maddi durum beklentisi endeksi de bir önceki aya göre %2.1 oranında azalmış, Mayıs ayında 94.4 olan endeks değeri Haziran ayında 92.4'e gerilemiştir. Bu düşüş, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha iyi olacağını bekleyenlerin oranının azalmasından kaynaklanmıştır.

GELECEĞE BAKIŞ: Belirsizlik çok, 2013'de %4 büyüme olasılığı az

10. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 2023 Hedefleri

02 Temmuz 2013 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) yıllık ortalama büyüme hedefi (%5.5) 2023 hedefleri ile uyum göstermektedir.

Hedeflenen ortalama büyüme (%5.5), %3-4 arası tahmin edilen güncel büyüme hızına kıyasla oldukça iddialı bir hedef olarak görülmektedir. Büyümedeki bu yüksek hedefin gerçekleşmesi için; iç ve dış talebin dengeli artması, halen GSYH'a oranı %6 civarında olan cari açığın %5 düzeyine gerilemesi, iç tasarruf oranının da %14.5 düzeyinden %19'a çıkması, Türk Lirasının yavaş da olsa değerlenmeye devam etmesi gerektiği ekonomistlerce değerlendirilmektedir.

Aynı kapsamda, gündemde yer alan mega projelerin geleceğinin de ülkedeki ekonomik büyümeye doğrudan bağlı olması bu hedeflerin gerçekleşmesinin ülke için önemini arttırmaktadır.

Son yıllarda Türkiye ekonomisinin büyüme performansını inceleyen araştırmaların tümünde büyümeye en büyük katkısı sermaye birikiminin yapmakta olmasına karşın bunun yeterli olmadığı ve Türkiye'nin gelişmiş ülkeler ile arasındaki kişi başına gelir uçurumunu hızlı kapatabilmesi için yüksek verimlilik artışlarına ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Yüksek verimlilik artışları da ancak ciddi reform dönemlerinde görülmektedir. 10. Kalkınma Planı'nda oldukça zengin bir reform ajandası mevcut olmasına karşın uluslararası siyasal ve ekonomik konjonktürün ve ülkemizde yaklaşan seçim döneminin ihtiyaç duyulan reformların en kısa zamanda yapılmasına ne derece etki edeceği zaman içerisinde görülecektir.

Kısa ve Orta Vadedeki Beklentiler, Riskler, Olasılıklar

Önümüzdeki üç yıllık süreçte ekonominin performansını etkileyecek olan dış faktörler arasında FED'in izleyeceği "gevşek para politikasından çıkış" stratejisinin ağırlıklı bir yer tutması ve söz konusu stratejinin aşağıda özetlenen aşamalarda gerçekleşmesi beklenmektedir:

- 1) FED önce piyasaya ek para vermeyi durduracaktır.
- 2) İkinci aşamada piyasadaki para çekmeye başlayacaktır.
- 3) Daha sonra faizleri yükseltecektir.
- 4) Son olarak da para çekme işlemi hızlandıracaktır.
- 5) Elde edeceği sonuçlara bağlı olarak bu planını revize edebilecektir.

Son iki aylık süreçte borsada yaşanan sert düşüşler, döviz sepetinin hızla değer kaybederek 2.20'yi, gösterge faizinin ise %8 düzeyini aşmış olması iç piyasanın yukarıda belirtilen stratejinin birinci aşamasına verdiği tepkiler olarak değerlendirilmektedir.

Stratejinin ikinci aşaması piyasaya sürülen sıcak paranın kesilmesi, 2015 yılında başlaması öngörülen üçüncü aşaması ise ABD'de faizlerin yükselmesiyle sıcak paranın yuvaya dönmeye başlaması anlamına gelmektedir.

Yukarıda özetlenen sürecin Türkiye'yi yakından ilgilendirdiği ve T.C. Merkez Bankası'nı (TCMB) piyasadaki dalgalanmaları yönetebilmek için etkili araçlar geliştirmeye zorladığı açıktır. Nitekim kurdaki

dalgalanmayı uzunca bir süre piyasaya Dolar satarak kontrol etmeye çalışmış olan TCMB 23 Temmuz'da Para Politikası Kurulu kararı ile faiz koridorunun alt bandının %3.5 olarak muhafaza edildiğini, üst bandının %6.5'den %7.25'e yükseltildiğini, politika faizinin ise %4.5'de sabit tutulduğunu açıklamıştır. Para Politikası Kurulunun 23 Temmuz tarihli kararında ayrıca, enflasyonu artıran birden fazla unsurun aynı dönemde ortaya çıkmasının enflasyon beklentilerini olumsuz etkilediği, işlenmemiş gıda grubundaki fiyat artışlarının, petrol fiyatlarındaki yükselişin ve döviz kurunda gözlenen oynaklığın kısa vadede enflasyonu olumsuz etkilemeye devam edebileceği, ancak bu gelişmelerin enflasyon üzerindeki etkilerinin büyük oranda geçici olacağı, faiz koridorunun üst sınırının yükseltilmesine fiyat istikrarını sağlamak ve finansal istikrarı desteklemek amacıyla karar verildiği belirtilmiş, enflasyon görünümü orta vadeli hedeflerle uyumlu olana kadar para politikasının temkinli duruşunun korunacağını ve gerektiğinde ek parasal sıkılaştırmaya gidilebileceğinin altı çizilmiştir.

Dünya Bankası ise bu yılın ilk üç ayında, yerel tahvil piyasalarına yönelen sermaye akışlarının, para birimleri üzerinde yukarı yönlü baskı yapmış olduğu, bu sermaye akışlarının geçici olabileceği, olası dalgalanmaları yönetmenin güçleşebileceği, bu durumda cari işlem açıklarının finanse edilmesinin de zorlaşacağı ve tüm bunların kırılabilirlik kaynağı oluşturabileceği uyarısında bulunmuştur.

Dünya Bankası'na göre Türkiye ekonomisi 2013'de %3.6, 2014'de %4.5, 2015'de ise %4.7 büyüyecektir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise Türkiye'nin 2014'te %4.6 ile üye ülkeler arasında Şili'den sonra en fazla büyüyen ikinci ülke olacağını açıklamış, Türkiye'nin bu yılki büyümesinin ise %3.1 olacağı öngörüsünde bulunmuştur.

Ekonominin 2013 büyümesi konusunda farklı değerlendirmeler bulunmakla birlikte ortak görüş kolay bir yıl olmayacağı ve belirsizliklerle dolu olduğu şeklinde özetlenebilir.

Başbakan Yardımcısı ve Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Ali Babacan'ın değerlendirmesi 2013'ün ilk çeyreğinde gerçekleşen büyüme rakamlarının yılın tamamı için Orta vadeli Program (OVP) hedefleri ile uyumlu bir görünüm arz ettiği, geçen yıl zayıf seyreden özel nihai tüketim harcamalarının bu yılın ilk çeyreğinde büyümeye pozitif katkı sağladığı, yılın kalanında da özel kesimin katkısının artmasının beklendiği şeklindedir. Başbakan Yardımcısı Babacan 18 Temmuz tarihinde basına yansımış olan açıklamasında ise *"İkinci çeyrekle ilgili elimizde somut bir veri yok. Somut veriler oluştuğunda yıl sonu hedefleri gözden geçirilir. Dünyada büyüme revizyonları aşağı yönlü. Bizde de gerçekleşirse sürpriz olmamalı"* demiştir.

İş dünyasının ağırlıklı görüşü ise 2013 yılında %4'lük büyüme hedefinin "çantada keklik" olmadığı bunun için iç talebin ve yatırımların canlı tutulması gerektiğidir. Dış ticaret verilerinin ihracat artışının hız kestiğine ve dış ticaret açığının artabileceğine işaret etmesi ve beraberinde tüketicilerin gelecek 12 ayda tasarruf etme eğilimlerinin %4.6 oranında artmış olması büyümenin 2 önemli dinamiğinin zayıfladığına işaret etmektedir.

Ekonomistlere göre Mayıs-Haziran aylarından itibaren siyasi ve ekonomik boyutlarıyla hem iç hem de dış konjonktürde yaşanmış olan çalkantılara bağlı olarak ufukta ciddi riskler belirmiş, siyasi ve ekonomik istikrar en önemli ihtiyaç haline gelmiştir.

Yakın geleceğe bakıldığında Türkiye ekonomisinin yalnızca büyüme değil enflasyon açısından da zor bir döneme girdiği değerlendirilmektedir. ABD'de parasal sıkılaştırma ve faiz yükseltme sürecinin başlaması, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin para birimleri üzerinde değer kaybetme baskısı oluşturmaktadır.

Döviz talebinin kalıcı olarak düşürülmesi, önümüzdeki aylarda sermaye çıkışının devam etmemesi için

önem taşımaktadır. Aksi takdirde, piyasaların TCMB'nin rezervlerinin yetersiz olduğu ve bu nedenle kurun yükselmeye devam edeceği izlenimi edinebilecekleri ve sermaye çıkışının daha da hızlanabileceği ekonomistlerce ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, TCMB için en önemli enstrümanlardan birisi de faiz politikası olmaktadır.

Ağırlıklı olarak ihracat yerine iç talep artışlarıyla büyüeyebilen, yeterince iç tasarruf üretmediğinden yüksek cari açık veren, üstelik bu açığı büyük ölçüde sıcak para ile finanse edebilen bir ekonominin, uluslararası faizler yükselme eğilimine girdiğinde ve kur riski arttığında negatif reel faizi sürdürmesine olanak olmadığı bir çok uzman tarafından dile getirilen ve göz ardı edilmemesi gereken bir değerlendirmedir.

Türkiye'de enflasyon bir türlü hedeflenen düzeye kalıcı olarak indirilememektedir. Örneğin, 2004'ten bu yana ortalama tüketici enflasyonu %8.4 düzeyinde iken 2010'dan bu yana da %7.9 olmuştur. 2013 Haziran ayı rakamı da (%8.3) bu ortalamalara yakın gerçekleşmiştir. Tüketici enflasyonunun ileride izleyeceği yol için ışık tutması beklenen ve bu nedenle “temel enflasyon” olarak tanımlanan göstergede ise 2006'dan bu yana gerçekleşen ortalama %6 ve 2010'dan bu yana ise ortalama %5.7 olmuştur. Son sekiz ayın ortalaması da bu düzeylerde gerçekleşmiştir.

Bu durumda, ekonomi çevrelerinde, gerekli önlemlerin alınmaması durumunda Türkiye'nin önümüzdeki dönemine ilişkin çizilen olumsuz senaryoda kurun daha da yükselmesi ve enflasyon hedefinden iyice uzaklaşması halinde ekonominin bugünkünden daha şiddetli bir “ani fren” şokuna girebileceği, döviz açığı olan firmaların bilançoların bozulması neticesinde yatırımlarını kısmak zorunda kalabilecekleri ve yerli bankaların krediyi kısma, yabancı bankaların da verdikleri kredileri yenilememeye başlamasıyla bozulacak ekonomik durumun büyümenin lokomotifini özel tüketimi de olumsuz etkileyeceği endişesi dile getirilmektedir. İç talebin düşmesi ise birçok firmayı olumsuz etkileyebilecek, işten çıkarmalara neden olabilecek ve işsizliği artırabilecek bir durumdur.

Dünya Bankası Haziran 2013'de yayımladığı “Küresel Ekonomik Beklentiler” raporunda Türkiye ekonomisine dair bu yılki büyüme tahminini %4'ten %3.6'ya düşürürken, gelecek yıla dair büyüme tahminini %4.5'te tutmuştur. 2015'e dair gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) büyüme tahminini ise %5'ten %4.7'ye indirmiştir.

Raporda bu yıl için daha önce %7 olarak açıklanan cari açığın GSYH'ya oranına dair tahmin %6.9'a revize edilirken, gelecek yıla dair tahmin %6.8'den %7.1'e, 2015'e dair %6.5'ten %7.2'ye yükseltilmiştir.

Dünya Bankası Raporuna göre, Türkiye'nin dış finansmana erişimi, son kredi notunun yatırım derecesine yükseltilmesiyle birlikte 2013 yılına kadar rahat iken, portföye aşırı güven ve kısa vadeli borç akışları önemli bir kırılganlık oluşturmaktadır. Raporda para politikasının; büyüme 2015'te tahmini küresel toparlanmayla birlikte hız kazanıp %4.7'ye ulaşırken, iç-dış talebi dengede tutmak için aktif kalmaya devam edeceği beklentisi dile getirilmiştir.

Mevcut tablo piyasalardaki bahar havasının, diğer bir deyimle iyi hikaye yazma döneminin sona erdiğini, belirsizlik ve risklerle dolu yeni bir döneme girildiğini, bu dönemi iyi yönetebilmek için yeni beklentiler yaratmaya ve yatırımcıyı çekmeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bir diğer önemli konu istikrar için sadece ekonomik değil, demokratik reformların da önemli hale gelmiş olduğudur. Bu bağlamda, işgücü piyasası reformu ve vergi kaçağını köklü bir şekilde önleyecek bir vergi reformu gibi konuların yanı sıra barış sürecinin nasıl devam edeceği, ceza yasası, seçim yasası, siyasi partiler yasası başta olmak üzere daha fazla demokrasi talebine yanıt verecek düzenlemelere ihtiyaç bulunduğu görüşü yaygınlaşmaktadır.

İNŞAAT SEKTÖRÜ: Büyümesi sevindirici, mega projeleri heyecan verici

İnşaat sektörü 2013'ün birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %5.9 oranında büyümüştür.

Yapı Ruhsatları

Bu dönemde bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların bina sayısı %17.4, yüzölçümü %2.2, değeri %1.2, daire sayısı %9.3 oranında artmıştır.

2013 yılının ilk üç ayında Yapı Ruhsatına göre yapıların yüzölçümü 31.995.430 m² iken; bunun 18.436.845 m²'si (%57.6) konut, 8 736 141 m²'si (%27.3) konut dışı ve 4 822 444 m²'si (%15.1) ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Ruhsatı, Ocak-Mart Ayları Toplamı, I. Dönem 2013

	Göstergeler			Bir Önceki Yılın İlk Üç Ayaına Göre Değişim Oranı (%)	
	2013	2012	2011	2013	2012
Bina Sayısı	22 995	19 587	16 860	17.4	16.2
Yüzölçümü (m²)	31 995 430	31 304 118	21 085 361	2.2	48.5
Değer (TL)	21 765 348 578	21 509 397 704	12 924 461 382	1.2	66.4
Daire sayısı	158 466	144 972	110 526	9.3	31.2

Kaynak: TÜİK

Yapı Kullanma İzin Belgeleri

2013 yılının ilk üç ayında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların bina sayısı %24.6, yüzölçümü %25.7, değeri 27.1, daire sayısı %28.1 oranında artmıştır.

2013 yılının ilk üç ayında Yapı Kullanma İzin Belgesine göre yapıların yüzölçümü 28 370 017.m² iken; bunun 17 290 882 m²'si (%60.9) konut, 7 283 918 m²'si (%25.7) konut dışı ve 3 795 217.m²'si (%13.4) ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak-Mart Ayları Toplamı, I. Dönem 2013

	Göstergeler			Bir Önceki Yılın İlk Üç Ayaına Göre Değişim Oranı (%)	
	2013	2012	2011	2013	2012
Bina Sayısı	23 959	19 225	18 918	24.6	1.6
Yüzölçümü (m²)	28 370 017	22 564 803	20 889 697	25.7	8.0
Değer (TL)	18 926 365 074	14 895 991 394	12 511 039 531	27.1	19.1
Daire sayısı	149 229	116 479	106 343	28.1	9.5

Kaynak: TÜİK

Mega Projeler: Toplumsal sorumluluk, bütünsel yaklaşım, yönetim becerisi ve finansman erişimi gerektiriyor

Hükümetin 2023 Vizyonu çerçevesinde yakın dönemde gündeme gelmiş olan ve önümüzdeki 10 yıl içerisinde tamamlanması hedeflenen 21 büyük ölçekli projeden İstanbul'a 3. Köprü ile 3. Havalimanının ihaleleri tamamlanmıştır. Kanal İstanbul da dahil olmak üzere diğer mega projelerin hazırlıkları ise devam etmektedir.

Türkiye'nin çehresini değiştirecek olan söz konusu projeler sadece kapsadıkları alan ve fiziki büyüklükleri itibarıyla değil, mali büyüklükleri itibarıyla da dev ölçeklidir. Kamu ve özel sektör eliyle gerçekleştirilecek olan 21 mega projenin toplam mali büyüklüğünün 138 milyar ABD Dolarını aştığı ve 130 ülkenin toplam milli gelirinden daha büyük olduğu ifade edilmektedir.

Her türlü projenin üst ölçeklerdeki plan kararları ile uyumlu olması gerektiği ve söz konusu planlar hazırlanırken ekonomik hedeflerin yanı sıra, sosyal, çevresel ve kentsel yaşam kalitesine ilişkin hedef ve ölçütlerin de birlikte ve denge içerisinde gözetilmiş olması gerektiği açıktır.

Mega projelerin planlama ve proje geliştirme süreçleri ile çevresel etkileri konusunda ilgili sivil toplum kuruluşları ile akademisyenler tarafından yapılmış olan değerlendirme ve açıklamaların çeşitli eleştiri ve kaygıları da içerdiği bilinmekte, bu çevrelerden gelen yapıcı önerilerin mega projelerin planlanması aşamasında dikkate alınmasında yarar görülmektedir.

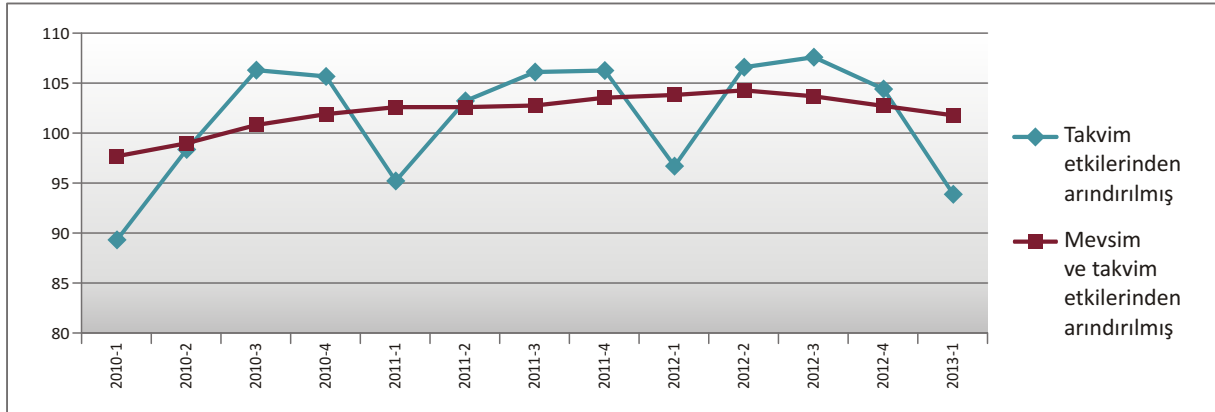
Mevcut küresel ve yerel ekonomik koşullar dikkate alındığında proje finansmanının kritik başarı faktörlerinden olduğu ve istenmeyen gelişmelerle karşılaşılması için projelerin takviminin finansman temin boyutu dikkate alınarak yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Fizibilite Raporu, Çevresel Etki Değerlendirmesi ve yeterli ayrıntıda projeler başta olmak üzere diğer ön çalışmaların da tamamlanmış olması gerektiği, aksi halde hem dış finansman temininde hem de yabancı ortak bulmakta güçlük çekileceği göz önünde tutulmalıdır.

Mega projelerin inşaat malzemesi, müteahhitlik ve teknik müşavirlik alanlarında ek talep yaratacağı ve inşaat sektöründe üretimin artmasına katkı sağlayacağı kuşkusuzdur.

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri (Kaynak: TÜİK)

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat İstihdam Endeksi 2013 yılı I. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1.0 oranında azalmış, takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat İstihdam Endeksinde ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2.8 oranında azalma kaydedilmiştir.

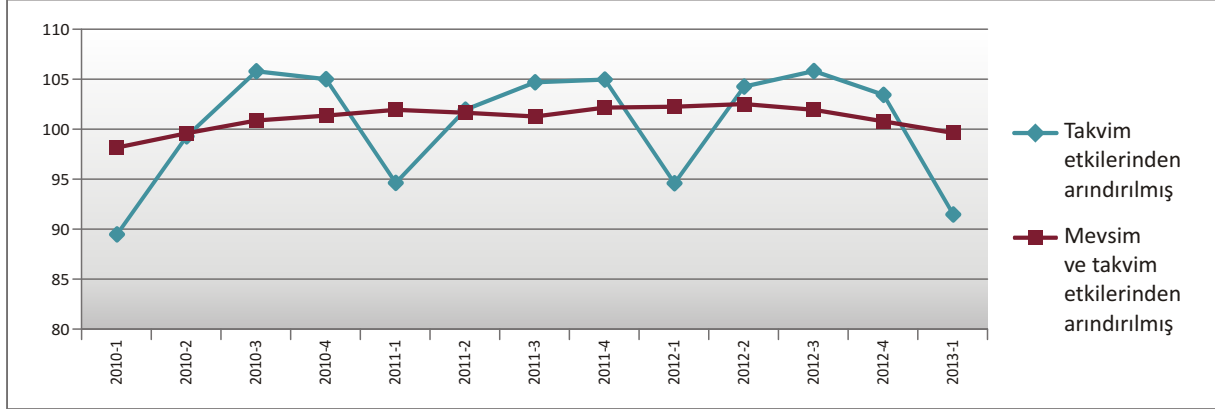
İnşaat Sektörü İstihdam Endeksi (2010=100), I. Çeyrek 2013

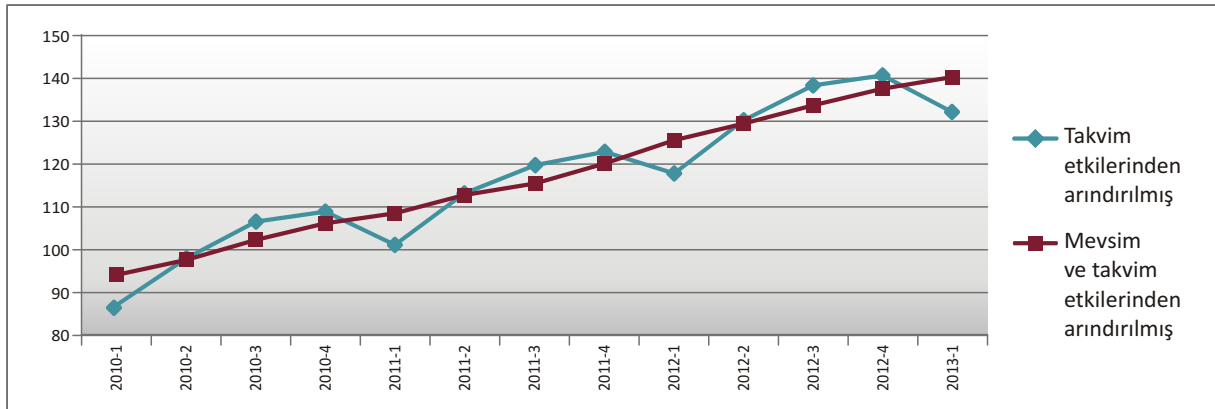
Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Çalışılan Saat Endeksi 2013 yılı I. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1.2 oranında azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Çalışılan Saat Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %3.4 oranında azalmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Brüt Ücret-Maaş Endeksi 2013 yılı I. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %2.0 oranında artmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Brüt Ücret-Maaş Endeksinde ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %12.4 oranında artış kaydedilmiştir.

İnşaat Sektörü Çalışılan Saat Endeksi (2010=100), I. Çeyrek 2013

İnşaat Sektörü Brüt ücret - Maaş Endeksi (2010=100), I. Çeyrek 2013

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri ve Değişim Oranları (2010=100), I. Çeyrek 2013

Gösterge	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış			Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış		
	Endeks 2013/1	Endeks 2012/1	Endeks 2013/1	Endeks 2012/1	Yıllık Değişim (%)	Endeks 2013/1	Endeks 2012/1	Çeyreklik Değişim (%)
İstihdam	94.2	97.1	93.9	96.6	-2.8	101.9	102.9	-1.0
Çalışılan Saat	91.8	95.3	91.4	94.5	-3.4	99.7	100.9	-1.2
Brüt Ücret - Maaş	132.4	118.1	132.1	117.6	12.4	140.4	137.7	2.0

Konut Sektörü: Konut Satış İstatistikleri, I. Çeyrek 2013 (Kaynak: TÜİK)

2013 yılının 1.Çeyreğinde Türkiye genelinde 273,826 konut satış sonucu el değiştirmiştir.

Konut satışlarında İstanbul 58,682 konut satışı ile en yüksek paya (%21.4) sahip olmuş, İstanbul'u 34,786 konut satışı ile (%12.7) ile Ankara, 17,602 konut satışı ile (%6.4) ile İzmir izlemiştir. Aynı çeyrekte, en az satış ise 9 konut ile Hakkâri'de gerçekleşmiştir. Konut satışının en düşük olduğu diğer iller ve satış sayıları sırasıyla 18 konut ile Ardahan ve 37 konut ile Bayburt olmuştur.

2013 I. çeyreğinde Türkiye genelinde 115,508 konut ipotekli satış sonucunda el değiştirmiştir.

Türkiye genelinde toplam konut satışları içinde ipotekli satışın payı %42.2 olmuştur. En yüksek ipotekli satış 27,391 ile İstanbul'da gerçekleşmiş, İstanbul %23.7 ipotekli satış payı ile Türkiye sıralamasında ilk sırayı almıştır. İstanbul'daki toplam konut satışları içinde ipotekli satışın payı ise %46.7 olmuştur. Aynı çeyrekte, Hakkâri'de hiç ipotekli satış işlemi gerçekleşmemiştir.

Türkiye genelinde 158,318 konut diğer satış yöntemleri sonucunda el değiştirmiştir.

Diğer konut satışlarında da, İstanbul 31,291 konut satışı ve %19.8 pay ile ilk sıraya yerleşmiştir. İstanbul'daki toplam konut satışları içinde diğer satışların payı %53.3 olmuştur.

Konut kredilerine ilişkin yapılan değerlendirmelerde FED kararından sonra gösterge faizin %6.5'lerden %8'lere çıkmasının 100 bin TL'lik bir konut kredisinde 120 aylık maliyeti 9,360 TL artırmış olduğu ve bu artıştan en çok da küçük ve orta boy gayrimenkul yatırım ortaklıklarının etkileneceği ifade edilmektedir. Uzmanlar, önümüzdeki dönemde GYO'ların yapacakları halka arzlarda ve özellikle de İstanbul'da yapılacak yatırımlarda ciddi finansman gereksinimi doğacağı beklentisini dile getirmektedirler.

Konut tipine ve konuma göre fiyat değişimleri (REIDIN-GYODER Mayıs 2013 Verileri)

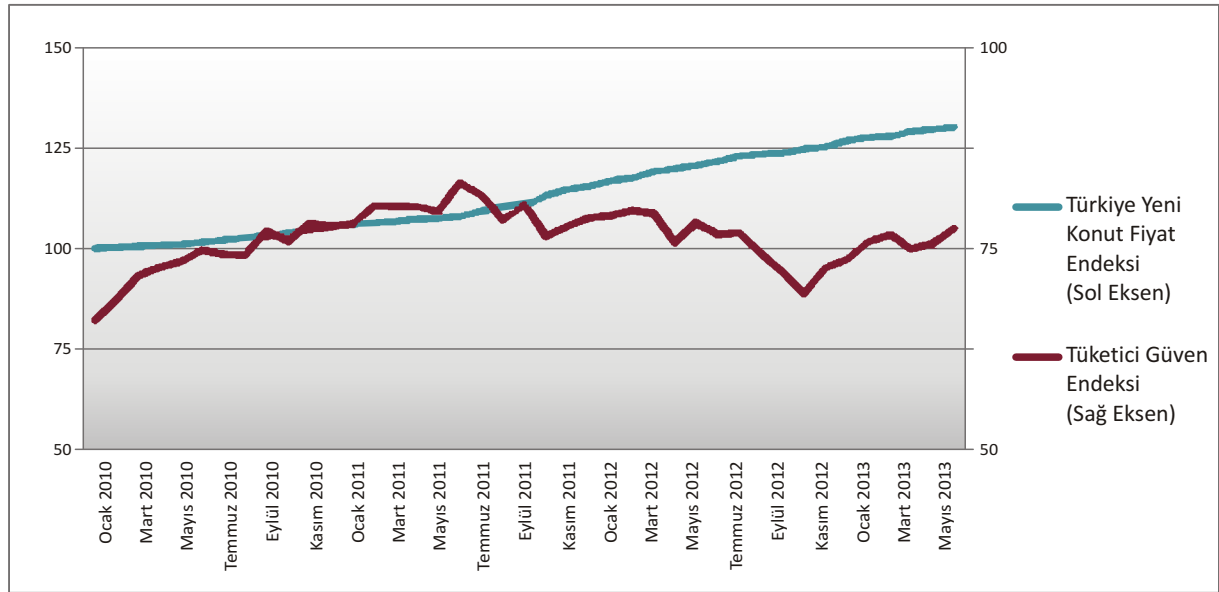
REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi sonuçlarına göre, Mayıs ayında bir önceki aya göre %0,54 oranında; geçen yılın aynı dönemine göre %7,95 oranında; endeksin başlangıç dönemi olan 2010 yılı Ocak ayına göre ise %30.40 oranında artış gerçekleşmiştir.

Mayıs ayında REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi bir önceki aya göre, İstanbul Avrupa yakasında yer alan markalı konut projelerinde %0.95 oranında; İstanbul Asya yakasında yer alan markalı konut projelerinde %0.21 oranında artmıştır. Endeksin başlangıç dönemine göre ise İstanbul Asya yakasındaki projeler Avrupa yakasına kıyasla 5.0 puan fazla artış göstermiştir.

Mayıs ayında REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi bir önceki aya göre, 1+1 daire tipinde %1.87 oranında, 2+1 daire tipinde %1.42 oranında artmış; 3+1 daire tipinde %0.16 oranında ve 4+1 daire tipinde ise %0.47 oranında azalmıştır.

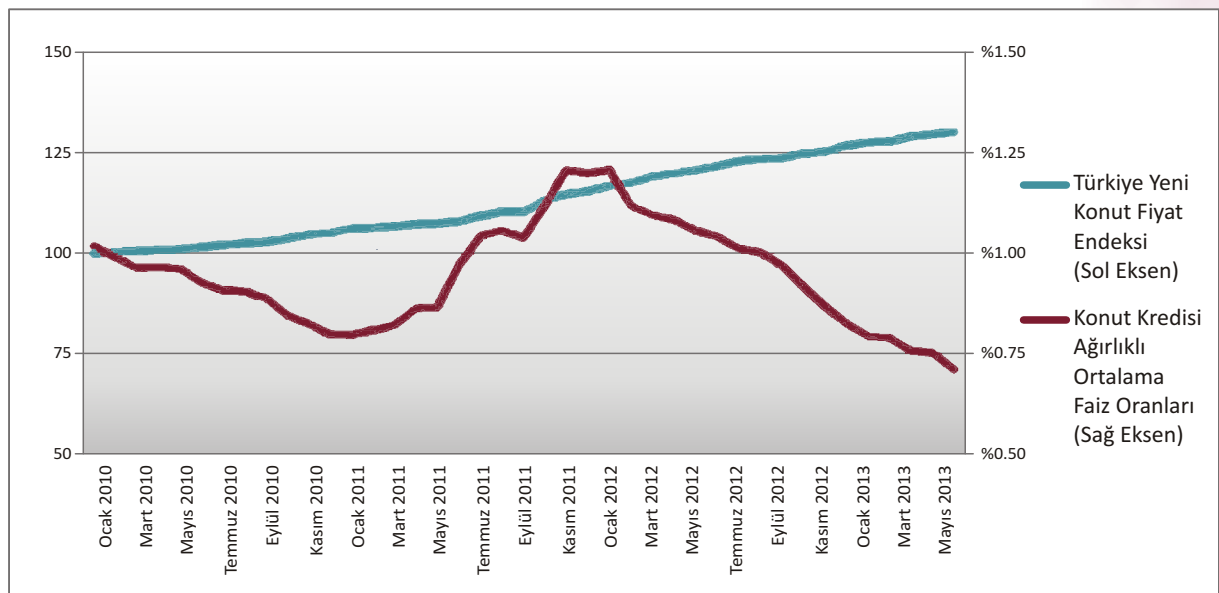
Mayıs ayında REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi bir önceki aya göre, 51-75 m2 büyüklüğe sahip konutlarda %1.96 oranında, 76-100 m2 büyüklüğe sahip konutlarda %1.99 oranında, 101-125 m2 büyüklüğe sahip konutlarda %0.84 oranında artmış; 126-150 m2 büyüklüğe sahip konutlarda %0.63 oranında, 151 m2 ve daha büyük alana sahip konutlarda %0.16 oranında azalmıştır.

Yeni Konut Fiyatları ve Tüketici Güven Endeksi

Kaynak: REIDIN.com

Yeni Konut Fiyatları ve Konut Kredisi Faiz Oranları

Kaynak: REIDIN.com

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ: Başarı grafiği yükselerek devam ediyor

2012 yılında 46 ülkede toplam 27.2 milyar ABD Doları tutarında 461 yeni proje üstlenmiş olan Türk müteahhitler küresel krizin etkilerine ve ana pazarlarının bir bölümünde hala etkilerini sürdüren siyasi çalkantılara rağmen yurtdışındaki başarılarını 2013'ün ilk 6 aylık döneminde de devam ettirmişlerdir. Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'ın yaptığı yazılı açıklamaya göre, 2013 yılının ilk 6 ayında yurtdışında üstlenilen proje bedelleri toplamı geçen yılın aynı dönemine göre %70 artarak 11.6 milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

2013 yılının ilk 6 ayında üstlenilen 114 proje ile birlikte Türk firmalarının bugüne kadar yurtdışında üstlenmiş oldukları 7,141 projenin toplam değeri 250.9 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Türk müteahhitlerin faaliyette buldukları ülke sayısı ise listeye 2013 yılında Güney Sudan'ın eklenmesiyle 101'e ulaşmıştır.

2013 yılında en fazla iş üstlenilen ülkeler sırasıyla Türkmenistan, Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Kazakistan ve Irak olmuşlardır. 2013'ün ilk 6 aylık döneminde Türkmenistan'da üstlenilen 28 projenin toplam değeri 4.8 milyar ABD Doları olmuştur.

2013 yılında üstlenilen projeler arasında, bir Türk firmasınınca yurt dışında tek başına üstlenilen en büyük proje olarak Aşkabat Havaalanı projesi öne çıkmıştır. Aşkabat Havaalanı projesinin yanı sıra Azerbaycan'da bugüne kadar üstlenilen en büyük proje olan Bakü Olimpiyat Stadı projesi, Kazakistan'da üstlenilen Bakır İşleme Fabrikası Projesi ve Kuveyt'te üstlenilen Liman Projesi yüksek proje değerleri ve nitelikleriyle ön plana çıkmışlardır. Diğer taraftan, Libya'da üstlenilen 200 milyon ABD Doları değerindeki Elektrik Santrali projesi Türk müteahhitlik firmaları tarafından bu ülkede tekrar büyük projeler üstlenilmeye başlandığını göstermesi açısından önem taşımakla birlikte Libya'daki belirsizliğin bertaraf edilmesinin kısa sürede mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

Libya ve Suriye İçin Eximbank Kredisi Kullananlara Kolaylık

Libya ve Suriye'deki belirsizliklerin halen devam etmesi, alacakların ödenmesinde ciddi sorunların yaşanması nedeniyle ve firmaların Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi (YDMHKK) kapsamındaki kredi ve faiz ödemelerinin bir süre ertelenmesi talepleri doğrultusunda finansman desteğinin devam etmesine ihtiyaç duyulduğu göz önünde bulundurularak Eximbank tarafından YDMHKK uygulamalarında bir dizi yeni düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda Libya ve Suriye için Türk Eximbank'ın müteahhitlik kredilerinde faiz oranı düşürülmüş, vade uzatılmış ve yeniden yapılandırma imkanı getirilmiştir.

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ

(Kaynak: Eurostat Bülteni:97/2013 - 19 Haziran 2013)

Avrupa Birliği'nin Resmi İstatistik Bürosu olan Eurostat tarafından açıklanmış olan ilk tahminlere göre İnşaat sektöründe mevsimsel olarak uyarlanmış üretim 2013 Nisan ayında bir önceki aya kıyasla Avro Bölgesinde (AB17) %2, AB27 bölgesinde ise %0.9 artmıştır.

Mart 2013'de ise üretim Avro Bölgesinde %1.8, AB27 Bölgesinde ise %1.3 gerilemiştir.

Nisan 2012 ile kıyaslandığında Nisan 2013'deki üretim Avro Bölgesinde %6.6, AB27 Bölgesinde %5.9 azalmıştır.

Aylık Bazda Karşılaştırma

Nisan 2013 için veri temin edilebilen ülkelerden sekizinde inşaat sektörü üretimi artmış, yedisinde ise azalmıştır. En yüksek artışlar Almanya (%6.7), Portekiz (%5.9) ve İtalya'da (%5.5) kaydedilmiş, en büyük azalmalar ise Polonya (-%5.2), Romanya (-%3.7) ve İspanya'da (-%3.1) görülmüştür.

Bina inşaatları Avro Bölgesinde %1.1, AB27 Bölgesinde ise %0.7 artmıştır. Bu veriler Mart 2013'de sırasıyla -%1.2 ve -%0.9 olmuştur.

Mühendislik yapılarında Avro Bölgesinde %3.9, AB27 Bölgesinde ise %0.8 artış kaydedilmiştir. Bu veriler bir önceki ayda sırasıyla -%3.9 ve -%2.2 olmuştur.

Yıllık Bazda Karşılaştırma

Nisan 2013 için veri temin edilebilen ülkelerden on ikisinde üretim azalmış, üçünde ise yükselmiştir. En büyük azalmalar Polonya (-%25.1), Portekiz (-%24.4), Slovenya (-%19.3) ve İspanya'da (-%15.3) görülmüştür. Artışlar ise Macaristan (%9.8), Bulgaristan (%3.9) ve İsveç'te (%2.5) kaydedilmiştir.

Bina inşaatları Avro Bölgesinde %6.1 AB27 Bölgesinde ise %5.2 azalmıştır. Bu veriler Mart 2013'de her iki bölgede de -%6.6 olmuştur.

Mühendislik yapıları Avro Bölgesinde %8.1, AB27 Bölgesinde ise %8.3 azalmıştır. Bu veriler bir önceki ayda sırasıyla -%10.7 ve -%7.9 olmuştur.

UFUK TURU

Güngör URAS

21 Haziran 2013, Milliyet

"Bernanke'nin açıklamasından sonra, bütün dünyada piyasalar sıfır faiz döneminden, yükselen faize uyum için yeniden pozisyon almaya başladılar. Düzen değişiyor. Düzen bir günde değişmez. Zaman alacak. Düzen değişirken sadece faiz oranları değişmeyecek. Para değerleri de değişecek. Borsa endeksi de gerileyecek. Biz olacakları iyi göremedik. O nedenle riskimizin tepe noktasında dönüşüme yakalandık."

Uğur GÜRSES

30 Haziran 2013, Radikal

"Nisan sonundan 27 Haziran günü kapanışına kadar olan sürede Merkez Bankası rezervleri 7 milyar ABD Doları azaldı. Bunun yaklaşık 1 milyar ABD Doları altın rezervlerindeki değerlemeden (fiyat düşüşünden) geliyor. Nette 6 milyar ABD Dolarlık bir rezerv kaybı var. Bunun da yarısı (3 milyar ABD Doları) 10 Mayıs'ta çıkmış. Yani Gezi protestosu başlamadan çok önce."

Zafer ÇAĞLAYAN

T.C. Ekonomi Bakanı, 12 Haziran 2013, Dünya

"Dış konjonktür talep açısından hala çok zayıf. Türkiye'de de küresel ekonomik konjonktürün bir sonucu olarak net ihracatın büyümeye katkısı geçen 2 yıldaki kadar canlı olmayacak. Bu yıl büyümede iç talebin katkısı daha büyük bir önem kazanıyor. 2013'te %4 büyüme isteniyorsa iç talepte biraz daha canlanma olmalı."

Abdurrahman YILDIRIM

02 Temmuz 2013, Habertürk

"Son gelişmelerden sonra büyümede ihracata büyük iş düşüyor. İç tüketim canlanması ivme kaybederken dış gelişmeler de cari açık yoluyla büyümeyi sınırlayabilecek. Büyüme kısıtını artırmamanın tek yolu ihracatı artırmaktan geçiyor."

M. Nurettin ÖZDEBİR

Ankara Sanayi Odası Başkanı, 23 Temmuz 2013, Anadolu Ajansı

(T.C. Merkez Bankası'nın faiz koridorunun üst bandında yaptığı 75 baz puanlık artışla ilgili olarak)
"Bu, piyasayı ne coşturacak ne de küstürecek bir artıştır." "Sanayiciler olarak faizler ve kredi maliyetlerindeki artıştan her zaman rahatsız oluyoruz." "Bizce burada asıl üzerinde durulması gereken husus politika faizi yüzde 4.5 iken piyasa faizlerinin bunun iki katına çıkmış olmasıdır."

Burcu ÜNÜVAR**İş Yatırım Kıdemli Ekonomisti, 24 Temmuz 2013, Dünya**

"Görünen o ki, MB faiz oranları cephesinde keskin bir değişiklik yapmayacak ve oyunu ağırlıklı olarak likidite araçları üzerinden oynayacak. ... Bu da ters rüzgarların estiği dönemlerde Türkiye piyasalarının benzerlerine göre daha dalgalı olacağına ve MB ile piyasa arasındaki pazarlığın devam edeceğine işaret ediyor."

Uğur CİVELEK**24 Temmuz 2013, Dünya**

"Bu aşamada sormak gerekiyor; yabancı olsanız bu tabloyu çıkış için son fırsat olarak görüp bir an önce çıkmaya çalışmaz mısınız? Döviz kuru ve faizlerde yaşanan yükselişin kısa vadeli ve geçici olacağına inanır ve risk alır mısınız? İçeride alınacak kararların değil, küresel düzeydeki farklılaşan eğilimlerin belirleyici olduğunu bilenleri içeride kalmaya nasıl ikna edebilirsiniz?"

Prof. Dani RODRIK**Harvard Üniversitesi Öğretim Üyesi, 22 Temmuz 2013, Cumhuriyet**

"Türkiye, dışa bağımlı büyümeden vazgeçemediği için ekonomisi kırılgan. Türkiye ve Brezilya gibi ülkelerdeki sosyal çalkantılar risk algılarını artırıyor. Bu yüzden, Türkiye ve benzer ülkelerde faizlerin ve kurların artık artmaya başlayacağını, dış açıkların finanse edilmesinde bazı güçlüklerin yaşanmaya başlayacağını tahmin ediyorum. Bu süreçte iyi bir kriz yönetimi çok önemli."

Prof. Nouriel ROUBINI**New York Üniversitesi Öğretim Üyesi, 24 Temmuz 2013, ntvmsnbc**

"ABD Merkez Bankası FED'in varlık alımını azaltabileceği yönündeki açıklaması bu ülkede sifıra yakın faiz döneminin sona ereceğinin göstergesidir. Buna paralel olarak da dünya genelinde yüksek faiz getirisi peşinde koşarken gelişen piyasalara doluşan ucuz para da bu piyasalardan çıkmaya başlamıştır."

Türkiye, Güney Afrika, Brezilya ve Hindistan ekonomileri cari açıkları mücadele etmektedirler. Bu ülkeler cari açığı gittikçe daha riskli yöntemlerle finanse etmeye başlamışlardır.

BRICS dahil pek çok gelişen ülke ekonomisi "kalın bir duvara" toslayabilecektir. Böyle bir durumda bu ülkelerin büyüme hızları ve finansal piyasaları ağır darbe alabilecektir."

